

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Lucae Opalenii. Marsalci Curiae Regni Poloniae. Seu
(Anagrammatice.) Pauli Næoceli De Officiis Libri Tres**

Opaliński, Łukasz

Amsterdami, 1668

Caput II. De Regimine Commitionum: seu de [...]: Altera Parte Probitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46825)

scamus, & se nosse decet. Postremò, *Ab ani-
mi insta-
bilitate
contra su-
perbiam*
eadem sui notitia, etiam ab *interiori animo,*
vetat, extolli, ac superbire. Quamvis
enim eximius ille est; tamen *quantus
quantus est, ab alio est:* & ipse per se nihil.
Quamvis superemineat; tamen Deo com-
paratus, pusillus. Quamvis denique *vir-
tute, & gratia pulcher,* tamen à se *fœdari
facilis,* & ni Divino *sustineretur auxilio,*
continuò culpâ turpis. Hæc tria probè ex-
pendentem, humiliari coram Deo neces- *Qua cū-
ta hu-
miliari
cogunt.*
se est. Quis enim de alieno, minuto, &
corrupto superbiat? Itaque verâ animi no-
titiâ, ad omnem modestiam flectamur.
Quod *non abjectionis est, sed roboris ac fir-
mitatis.* Id enim verè est sibi dominari:
seque majorem effici: quod summum
fortitudinis opus esse, cum de illa agam,
demonstrabo.

C A P U T I I.

De Regimine Commotionum: seu de
περπινάδισα: Altera Parte
P R O B I T A T I S.

Absolvi primum officium Probitalis.
Ordior alterum: nempe Regimen
Commotionum, id est, Affectuum:
Perturbationum: ac Passionum. De qui-
bus dicam quædam: paulo aliter, quàm
vulgus Philosophantium solet. Et pri-
mùm ostendam istas Commotiones esse:
&

& quid, & quot sint: deinde quales sint
postremo quales esse debeant. Erit ergo

PARS CAPITIS PRIMA.

*An sint, quid sint, & quot sint Com-
motiones?*

INter Sectas veteris Philosophiæ, acris,
ut notum est, fuit illa de Affectibus
controversia, & contentio: in eo fere si-
ta: quòd Peripatetici eos temperarent:
Stoici tollent. Illi à natura esse, ideo-
que inevitabiles, & moderandos tantum;
hi ab electione, & voluntate; ideoque
tollì posse, ac nullos esse debere: non
parvos. Denique illi censebant, impetum
ac vigorem animi, ab illis esse: ideoquè,
si modus adsit; laudabiles: hi, quasi
morbos ejusdem dicebant: ideoque vitan-
dos prorsus Sipienti. Et multa, ultro ci-
troque argutabantur, sueta illis *λογομαχία*.
In quo utrique frustra fuerunt. Nam &
hi, qui affectus prorsus sustulerunt, &
illi, qui modum tantum, non verò, finem
etiam eorum spectarunt; aberravêre. Sed
tota hæc pugnax disceptatio, uti & alia,
quæ de Affectibus prodita hæctenus sunt,
nunc primùm puto patebunt evidenter, ex
hac, quam sic instituo tractatione.

Apertum & evidens est, *omnibus rebus
inditam, esse appetitionem* eorum, quæ suæ
naturæ conveniunt: Ea appetitio, in rebus
inani-

*Vetus cõ-
tentio de
affecti-
bus.
In quo si-
ta descri-
bitur.*

*Seu ver-
borum
velita-
tione.
Et vana
ostendi-
tur.*

*Origo cõ-
motionis
generica,*

inanimatis Pondus est ad locum proprium. In *viventibus vegetatio*. In *sensitivis Instinctus* ad se speciemque suam conservandam. In *ratione præditis voluntas*: seu effectus ejus, *Amor*: qui unum, proprium, naturalemquè terminum habeat necesse est: alioqui supervacaneus, contra naturam naturæ esset. Hic autem *terminus ejus est, Bonum*. Bonum autem est: quod propriè & unicè ei naturæ cujus bonum est, convenit. Amor verò, dum hîc vivimus, nihil est in nobis aliud, quam *incitatio & fervor voluntatis, ad apprehendendum agnitum istud Bonum*. Cui oppositum, *odium*: seu eiusdem voluntatis, averfio à malo.

Porrò ut illa prima, τῶν ὄντων, si obtineant id, quod naturæ eorum, convenit, conquiescunt. Si verò impediuntur, arceanturquè, commoventur: & vim sibi inferri, apertâ resistantia ostendunt. Ita & homo, si potiretur fruereturquè bono suo, in quiete seu gaudio esset: omnis commotionis, nempe affectus, Perturbationis, ac passionis, expers. Sed quia, vel nondum boni plenè capax est, ideo, *Affectu movetur*: vel circa bonum impeditur; ideo necessariò *perturbatur*. Vel denique partim imperfectè fruitur; partim frustratur; ideo *Passioni subest*. Et hinc patet, triplicem hanc esse Commotionem: &

Entium.

Origo ea-

rundem

specifica.

& dum hîc vivimus, necessariò nobis ad-
hærentem.

Nempe
Affectu-
rum.

Primum enim, *non est homo plenè capax boni, quamdiu hîc vivit.* Quippe (ut in ipso limine scripti docui,) *Bonum ejus Deus est: Deo verò frui hîc plenè non potest: ideoquè nec affectu carere: cuius causâ & origo vera est, Amor non compos Boni: Et definire illum possis: Motum amoris, bono suo non fruientis.* Hic motus, cum duplex sit, nempe, quo nos amor ad bonum fert; & quo odium à malo removet; *Duplex erit & affectus; Desiderium scilicet, & abhorrentia, seu Fuga.*

Pertur-
batio-
num.

Deinde, cùm infirmitas naturæ, ex Spiritu ac corpore constitutæ, impeti ac impediri in consequendo facilè possit; ideo perturbari eam necesse est. *Perturbationem verò definio; Amoris ex præpedito aut dubio bono commotionem.* Ea est quadruplex. Nam si ita impediatur bonum; ut vinci tamen possit impedimentum; tunc provenit *ira.* Si bonum abfuturum videatur; oritur *Spes.* Iterum verò, si impediti boni; periculum appareat, à malo; *Metus* nascitur. Si certò malum putetur futurum, prodit *Desperatio.* Unde patet, quatuor prout dixi, perturbationum summa genera esse: duo ad bonum, totidemquè de malo. Sed perturbations istæ, valde moderatæ sunt; unum, verum, bo-
num

num continuò appetenti. Est enim illud natura ἀκώλυτον, ἢ, συσπαράειρον, id est : quod nec impediri, nec prohiberi, multò verò minus eripi potest, nisi ipse velis. Itaque ira, metus, desperatio, tamdiu locum vix habent, quamdiu homo, unum, verum, bonum quærit. Spestantum manet : sed blanda, & interdum gaudio brevi mixta : ut Apostolus jubet esse, bonos : spe gaudentes. Nisi quod quandoque Deus vel permittit, vel immittit etiam, breves quidem, sed tamen acres, istas turbellas in bonos : seu in poenam alicuius culpæ : seu denique in stimulum, ac incitamentum ; ad appetendam tantò magis veram ac immotam quietem, quæ nos olim manet.

Sed tertium Commotionum genus, posueram *Passiones* : non minùs, quàm *Passionum* duo prima, inevitabiles. Idquè ob fruitionem, vel brevem, vel frustratam. Est enim Passio, amoris *ex bono*, aut aliquantum *possesso, aut amisso*, sensus exultans suavitate : vel concidens amaritudine. Ille est *letitia*, hic *tristitia*.

Non erit itaque Sapiens, id est; vir bonus, in statu hoc mortali ἀπαθής*, ut Stoici nugabantur. Quia securitas perpetuasque pacis, & quieti gaudii, adhuc illi *impassibilem* deest ; Malus verò, & qui stultè falsa bona confectatur, evidens & necesse est, ut *Impassibilis* Affecti-

Unde patet sapientem non esse apathen seu impassibilem.
* Impassibilis.

*Multò
minùs
malum
seu stul-
tum.*

Affectibus, Perturbationibus, Passioni-
busquè multò magis commoveatur.
Quippe, & ægrè consequi ac retinere po-
test, quæ extra ejus sunt potestatem; Et
ut consequatur, habeatquè; tamen mini-
mè quiescet: nempe, non in bono. Ita-
que & avida cupiditate inhiat bono, quo
expleri nequit; & averfatur frustra id;
quod non est malum. Deinde & irâ exæ-
stuat: inquè audaciam impetu ruit: dum
illi facilè, bonum opinabile impeditur:
& alternante spei metusquè fluctu agita-
tur: quatiturquè: dum adeo dubia & in-
certa petit. Denique aut effertur, vanâ
breviquè lætitiâ, si contingat consequi,
opinabile bonum; Aut tabescit dolore, si
eo frustretur. Et hæc illi continua gra-
vis, & infelix pugna est: *in animo decepto, &
frustra quietem in falso bono quærente.*

PARS CAPITIS SECUNDA.

*In qua Amoris tres proprietates ostensæ:
tum singularum Commotionum
qualitas, & efficacia.*

*Præmit-
titur amo-
ris ener-
gia.*

HAbes reclusum Commotionum fon-
tem: Ex quo, etsi facilè qualitas pe-
ti ac hauriri potest; tamen singulas separa-
tim producam. Sed præmissâ prius ex-
plicatâquè breviter amoris energiâ: hæc
enim probè intellecta, lucem Commo-
tionibus istis confert.

Amo-

Amoris itaque prima proprietas est; ut *Se perfe-*
majus se quidpiam, perfectiusquè appetat. *Eius ap-*
 Bonum enim semper potius perfectius-^{petit.}
 què est, re, cuius bonum est: atqui amor,
 non appetit nisi bonum: perfectius ergo
 appetit. Altera Proprietas; ut *amor ama-*
te rei uniat. Etenim uniuntur ea facile; ^{Unit cum}
 quorum unum, & potest, & studet ap-^{re amata.}
 prehendere: alterum item, & potest, &
 avet communicari. Tale autem est Amor
 & Bonum: unde coalescant in unum, est
 necesse. Tertia eaque summa Proprietas; ^{In ea quâ}
 ut *Amor non uniat solum, sed etiam quâ po-*
test transmutet. Essentiæ enim annexa ^{potest}
 operatio est: Amoris verò Operatio; dum ^{transmu-}
 se penitus linoquit: & tota in amatum tran-^{tat.}
 fit: ideò in illum, esse suum quodammo-
 do transfert. Hinc verò consequitur hæc,
 quam dixi, transmutatio. Magna verò
 prorsus ac mira, in hisce tribus, Amoris
 vis ac energia est, per quam (ut benè qui-
 dam nuper dixit;) *plus nobis datum est*
in eo, quod esse possumus, quàm quod sumus.
 Datur enim libera optio, ut quodammo-
 do id sis; quod esse volueris: id fias; quod
 amaveris. Hæc non re, sed verbis, pauca
 de Amore.

Ad Commotiones transeo: primum-^{Definitur}
 què ad Affectus: quorum primus est *De-*^{primus}
siderium. Definitur: *boni absentis Naturalis affectus,*
appetitio. Propriè vocatur Affectus: quia ^{Deside-}
 afficit ^{rium}

afficit intimè Voluntatem : *inest Amori* :
 ejus inseparabile accidens : & dum hîc vi-
 vitur , ob absentiam , nunquam se plenè
 impertientis boni , perpetuum . Est nem-
 pe motus animi , quo ille fertur , quo-
 cunque fertur . *Si in verum bonum* ; etsi
 magno , placido id tamen *facit conatu* : *ple-*
no spei : ac jucundo . Appetit enim , quod
 Naturæ ejus convenit : quod eam explet :
 perficitquè . Si verò fertur *in bonum opina-*
bile ; quidquid agat , inutili *anxietate* , &
curâ : irritum conatum sentiet : & agno-
 scet , se appetere , quod prava cupido sua-
 det , reluctanti Naturæ , & invitæ . Alter
 Affectus oppositus Desiderio , est *Fuga* : id
 est *mali imminentis abhorrentia* . Si verè ma-
 li ; facilis esse potest , parato semper auxi-
 lio Dei , si invocetur . Sin illius , quod non
 est malum ; stulta : inanis : & frustra est .

Alter
Fuga.

Portur- Sequuntur Perturbationes . Et primum
batio pri- *Ira* : quæ est ; *Commotio animi aut resisten-*
ma Ira, *tis , aut pugnantis , in ea , quæ bonum im-*
pediunt . Meritò & propriè Perturbatio
 vocatur : quippe ut plurimum inquieta ,
 & turbata . *Initium sumit ab Indignatione* :
 qua velut decernit ; *comparans boni præ-*
stantiam , cum indignitate adversantis , ju-
 stam pugnæ causam . Et hinc sumpto im-
 petu , resistit malo , forti *tolerantiâ* : oppu-
 gnat verò idem , *animosâ audaciâ* . Diffi-
 cillimè modum patitur : quippe sæpè in-
 citata :

citata: fervida: ardens. Et dum omni conatu renititur; nititurvè; *moderationem, pusillanimitatem existimat.* Si falsum bonum tuetur; aut in obstinatum pervicaciam vertitur: aut *ad temeritatem prorumpit.* Et victa angitur: in victoria *sevit: ac vindictam exercet.*

Metus, est Perturbatio opposita: contrariaquè Iræ, ideoquè definitur: *Contra illa, quæ bono adversantur, resistendi detrectatio: & certaminis fuga.* Oritur ex opinione, phantasmate, ac imagine mali: quâ, si animus terretur; concidit: si verò modum teneat; rectèquè causam metus æstimet; & vereri sciet: & tutò aggredi. Tertia Perturbatio, *Spes*: nempe repræsentatio: & exinde velut odor quidam, in animo, successuri desiderii: qui illum extra se promovet: ideoquè perturbat. Ortum habet à *possibilitate.* Quæ si, certis firmisque niti videatur signis, *producit fiduciam:* A qua curæ & laboris condimentum, conatusquè calcar. Modum si excedit; vana & Præceps est: & ludibrium sibi debet. Prona in illam *magnanimitas.* *Desperatio illi opposita:* id est, *mali eventus, præsumpta opinio.* Prodit ab animo *pusillo:* cui omnis difficultas magna, & insuperabilis videtur. Dum nimia; sæpe gravioris mali causa est; quàm sit, quod putat eventurum.

Altera
Metus.

Tertia
Spes.

Quarta
Desperatio.

Ad

Passio
prima
Gaudi-
um.

Ad Commotionum illud genus venio, quod Passiones vocavi. Inter eas primum est *Gaudium*. Hoc dum plenum & immutabile est; *quies est*. Ergo non Motus, sed potius *Pax & Fruitio*. Sed quoniam, (ut dixi;) tale in hac vita non contingit; ideo breve id, quod accidit aliquando, Commotionibus accensetur: Quia nempe commovet: dum continuò, & venit, & recedit. Passio verò propriè vocatur, quia in illo animus, non tam agit, quàm recipit. Definitio illud: *Usuram brevis fruitio- nis, velut possessi boni*. Eget temperamento: etiamsi oriatur ex vero bono: prout ostendam; cùm ad Præcepta Commotionum veniam. Altera veraquè Passio est

Altera
Dolor.

Dolor. Definitur: *Ex bono; vel non obtento, vel amisso, sensus mali*: Frèquens, & velut proprius est, mortalis vitæ. Præcipuè, prima sui parte: & quatenus non est compos boni. Nec rejiciendus omninò vitandusquè: quin immò proficiuus salutarisquè sæpè: dum Patientiæ, Pœnitentiæ,

Modera- Resipiscentiæ causa est: prout ostendam, tionis af- tertiâ, quæ sequitur parte *τ μεταπειθείδους*.
fectuum.

P A R S

PARS CAPITIS TERTIA.

Ostenditur, qualis esse de beat Amor: & ex illo
 communes primùm regula, tum verò sin-
 gularum Commotionum E' utraque.

Ordina-
 tio.

EX Natura ac proprietate Amoris, quam
 superius deduxi ac comprobavi,
 consequitur necessariò: illum soli Deo de-
 beri. Etenim, præter Deum, nullum
 aliud bonum, natura rationalis se ma-
 jus perfectiusquè habet; in quo con-
 quiescat: Nec uniri valet; nisi ei, qui so-
 lus, & potest, & vult, infinitâ quadam
 ratione. Nec denique transmutari, quam
 in causam finemquè. Alia præter Deum,
 infra illam sunt: Ergo non ejus bona. Si
 autem non bona, ergo non amanda. Ne-
 què uniri possunt; quia redamare neque-
 unt. Nequè multò minùs in se transmu-
 tare: quia esse, quod Amor quodammo-
 do transfert; nec recipiunt: nec refun-
 dunt. His de causis, Deum tantùm, natu-
 ræ rationali, convenit, & expedit amare.
 Quod si petas; quo modo? Dicam, suo
 loco luculenter: nunc hoc solùm: Sine
 modo. Nec enim definiri potest, ratio
 Amoris, erga illud, quod est infinitum.

Amor soli
 Deo debe-
 tur.

Quia bo-
 no.

Cui uniri

Immò &
 in illud
 possumus
 mutari.

Atque hinc patet: Commotionum omni-
 um, causam magis considerandam, quam

Commoti-
 onum pri-
 ma

mo-

regula: ut causam potius, quam modum, spectent. & prius quales sint; quam quantæ, expendendum. Nam si, circa unum, verum, bonum occupentur; plerumque mensura earum, quò major, melior est. Si ad malum vergunt; etiam moderatæ, malæ sunt. Itaque prima hæc regula communis, in regendis illis erit: ut accuratè inspicias, unde sint: & quò tendant. Si à bono, & in bonum; facili eas freno reges: atque temperabis.

Altera ut principio cohibeantur. Altera Regula: ut ipsa initia earum moderere: & morâ aliquâ interpositâ, retineas, cohibeasquè: antequam impetum sumant. Habent enim, uti observatum rectè est: gradus suos, quibus crescunt. Etenim primum, visum seu *phantasia* objicitur: tum sequitur *διανόσις*, id est *cognitio*: eaque recta; vel erronea, boni, malivè. Mox *ὄρεξις, ἢ ἐκκλισις*, id est *appetitus; vel aversatio*. Postremò *ορμη*: vehemens jam, incitata, & *cum impetu affectio*. Ergo circa ipsum initium, hæreas paulisper: & propositum ordina: atque constitue: & ex illo Commotionis modum.

Particularia præcepta Desiderii. Ex his verò communibus, particularia præcepta facilè peti possunt. Atque imprimis, inter *affectus, Desiderii*: Cuius unica totaque Regula est, finis humani notitia. Eum omnes censuerunt beatitudinem: sed in quo illa consistat; dissenserunt: idque

quæ ignorantiâ Naturæ humanæ. Nam, *In agni-*
 qui illam interire, eoquæ post obitum lo- *tione finis*
 co, quo non nata jacent, putavere; quid *nostri.*
 miri est, si in rebus aut actionibus hujus
 vitæ, assignarunt felicitatem? Atqui ea *Qui non*
 non est in hac vita. Non, inquam, in re- *est in hac*
 bus, quæ ad corpus fortunamquæ perti- *vita.*
 nent. Nam cuncta hæc, mutabilia, incer- *Non est in*
 ta: aliena: denique, malis etiam, id est *rebus, ex-*
 infelicibus, communia. Non item, in *ternis.*
 actionibus ipsis: id est, (ut olim, qui *Non in*
 paulò altiùs philosophabantur docuère;) *virtute*
 virtute: nam nihil agit, hoc tantùm, ut *propriè.*
 agat: & ipsa ex virtute actio, finem sco-
 pumquæ habet, se potiore: qui merces
 ejus vera. Illa verò, post hanc mortalem,
 in æternâ & immutabili vitâ nos demum
 manet: tunc eâ fruemur, Deo, id est *Sed in*
 omni bono, se ultrò impertiente: & de- *Deo.*
 siderium, mirâ ignotâquæ prorsus ratio-
 ne, adimplente. Itaque ad hanc finis ul-
 timi regulam, atque normam, aptari de-
 bet desiderium omne: Et, cum tota vis
 ejus & operatio sit, velle bonum & appe-
 tere, id; quod summum appetendorum
 vocatur; id est *Deus; appeti verè & pro-*
 priè, & proter se debet: reliqua propter ip-
 sum: & quatenus fini consequendo fer-
 viunt. Alter verò Affectus, qui est *Fuga, Fuga*
 præceptis aliis non eget; quàm, quæ con- *præceptis.*
 traria omnia desiderio sunt. Id est, ut toto

C ani-

animo fugiat malum, quod Deo adversatur. Non defugiat verò nimiùm, nec abhorreat, quæ non sunt verè mala.

Ad Perturbationes venienti, se offert primùm, *Ira*. Hæc si debitè oriatur; id est, si pugnat; aut resistit, *contra ea, que impercepta. diunt unum, verum, bonum*, quamvis in *Causa* justa; tamen initio cohibenda est, *ut in causa etiam unius veri boni nõ exastuet. Et certa sit victoria.* ne effervescat: excandescat: & in flammam, quæ brevis est, abeat: sed *in robore potius constantiaquè immutabilis propositi, consistat.* Secura victoriæ; si nec cedat loco: nec cesset oppugnare. Bonum enim verum, quid impedit? Tribulatio? angustia? persecutio? gladius? an mors denique? Certus sis, omnibus istis te superiorem fore: & aut fugabis cuncta aut vinces; sustinendo. *Si autem oriatur Ira, propulsando, quæ non sunt Propriè bona, sed In adia-phoris, etsi teneatur officio.* *commoda, tantùm vitæ huius;* Tum & si jus habet, teneturvè officio, tueri quidpiam, aut repetere; tamen probè expendat: sitnè tanti quod impeditur: aut eripitur: ut pugnam certamenquè mereatur: *Tamen si bi temperet.* taxabitquè exinde sui modum. Deinde moderationem adhibebit: ne nimis commoveatur: ne in furorem ac temeritatem dicto aut facto, prorumpat. Sed potius firmiter statuet: in causâ bona, magno animo conari: aut resistere: & si non succedat; æquanimiter tolerare. *Victoria enim*

enim in adiaphoris istis, incerta & dubia est. Unde in utramque paratum esse debet, iræ temperamentum. Si vinceris; ne ringaris: ne iram frustratam, in te contorqueas: non te, non Deum incuses. Quin immò, vel Conscientiâ quamvis *Victa non infelicis, impleti tamen officii; te solère: ringatur,* vel mederi studeas: vel denique documentum in futurum cape. Si vicisti; ne vindictam sumas: id est ne dolore adversantis fruaris. Falsò enim Aristoteles defini- *Victrix non saviat.* vit iram, ἐρεξίν ἀτιλυπήσεως, id est cupiditatem refundendi doloris: cùm id, non Natura, sed vitium iræ sit. Dolore enim alieno pasci quod bonum? quæ utilitas? Atqui nihil est à Natura; (ira autem est:) *Nam vindicta ejus vitium, & savities.* cujus non constet ratio boni. Meritò itaque vindictam ab irâ legitimâ amoveo: uti & sevitiem & crudelitatem: quæ ultionis filia est. Atrox malum: & quo rabiem ferarum vincimus. Nam illæ, brevi impetu sæviunt: hominis crudelitas lenta sæpè: meditata: & se pascens ac oblectans, dum, (ut ille dixit,) hominem homini perdere libet. Hoc verò demum est, quo potissimum *ira malè audit.* Cùm tamen non nisi dum vitiosa: & in noxam abit; ejus causa sit. Alioqui innoxia. *Bellatrix illa innoxia alio-* sa custos: excitatæ mentis vigor: denique *qui.* Spiritus, ad magna incitans: & ardua au-
 C 2 dere,

dere, aggredi, & perficere juvans. Et hæc ad regendam Iram sufficiant.

Metum Succedit ei opposita Perturbatio; *Me-*
ut mode- *tus*: qui si oritur ob ea; quæ vulgò mala
vere. putantur, hæc ne nimium nos exterreant,
verâ facie noscenda sunt. *Paupertas* nempe,

Facit ve- *Dolor*, seu exitus ejus *Mors*: & deni-
ra eorum que hæc stultè omninò timeri. *Paupertas*
agnitio, enim Nobis congenita & propria, per
que vul- quam nemo tam egens vivit, prout nasci-
gò & fal- tur moriturquè. Non est ergo mala, sed
sò mala. quæ in ortu nostro, exituquè, docet; ho-

minem sibi quoad externa posse sufficere. *Dolor*, si tolerari potest; parvus: si non; brevis. Eumquè mors consequitur: id est, quies: id est, veræ vitæ initium. Igitur mala non est, nisi malis. Infamia, si ob flagitium, venit; justa; Et culpa tantum, quæ illam promeruit, mala. Sin immeritò; contemnenda: uti enim honor, ita & illa, est extra nos: alieni arbitrii: & verè, *ἐκ ἐφ' ἑμῶν*. Non est verò

Non in malum meum, quod non est mecum. Si
nostra verò hæc, quæ maximè timentur, ma-
potestate la non sunt; quorsum timebuntur? Detrahenda omninò illis persona, & larva, quâ terrent: Et fatebimur; majus malum esse timere; quàm fit illud ipsum, quod timetur. Victo autem timore ejusmodi, implebis officii finem: & *circumspectio erit*

multa:

multa: nulla trepidatio. Timor autem veri mali, id est peccati, evitatio ejus esse debet: ^{Timor Peccati.} nec tam pavere decet illud, quàm abhor-
rere. At restat ille, timor Domini sanctus: & qui facit sanctos. Non ille tantùm, qui ^{Timor Dei.} à terrore, Judicis malos punituri, oritur; (quanquam & iste proficiuus: quo configi petit Psaltes; ut à judiciis Dei timeat: horrendum enim est, incidere in manus Dei viventis:) sed multò magis ille, qui pars est venerationis, Summæ illius majestatis, potestatisquè, & qui Nos humiliet sub potenti manu ejus. Adfit itaque: non tamen ille servilis; qui meticulosam, pavidam, anxie turbatam, & ad superstitionem factam conscientiam reddit.

Sequitur ratio Spei: Quæ ut recta sit, ^{Spem ut contineas} ad idem uti Ira examen, revocanda est. ^{causam ejus expende.} Nempe causam primùm, deinde modum ejus, oportet expendere: Si fertur in verè bonum, id est Deum, non confundit. ^{In bono vero non confundit.} Freta quippe auxilio ejus; qui cùm se unum appetere jussit, vires addat, capaces sui, necesse est: sine quibus, non potest obtineri. Ideoque non dubia possibilitate nixa, firma & tandem rata sit oportet. Nec nimia erit: si cum Dei ope operetur: agatvè gnaviter: & in agendo imploret auxilium. Hæc est *Spes veri boni*: quam ^{Hac Theologicam} Theologicam vocant Virtutem Scholæ: ^{vocant.} Cùm nobis qui non ex Lyçæo, aut Por-

Theolo-
gicè cen-
seri

Spes circa
externa
fallax.

Itaque
non ei in-
dulgen-
dum.

Parado-
xè loque
bantur.

* Magis
velis quæ
eveni-
unt.

Voluntati
divinæ ac
quiescen-
dum.

ticu, sed ex Christi disciplina sapimus, non modo hîc, sed & omnis animi motus, omnisque virtus debeat *θεολογίζεσθαι*: id est ad Deum referri: ac velut consecrari. In summo enim semper repræsentare, ac proponere, decet, rationem affectuum virtutumquè: ut exinde tantò faciliùs fluant, ac deriventur minorum officiorum præcepta. Hæc spes inquam veri boni. Rerum humanarum autem fallax omninò est: ideoquè cautè admittenda: ne nimis incitet, provehatque. Nam ventus hic, ni vela contrahas, abripit à recto cursu: & naufragii causa est. Necessaria ergo, quæ illum temperet, modestia voti. Quam suadet primùm, exigua pars ævi, quam hic vivimus: Et, vitæ summa brevis, spes nos vetat, inchoare longas. Deinde suadet Tranquillitas, quæ haberi non potest, si in rebus his multum spei indulgeas. Nam eorum successu, necesse est, ut sæpè frustreris. Unde perturbatio & inquietudo. Itaque si vis consequi (quod olim Stoici *παραδοξέλεγον*) ut tibi nihil unquam insperatum, nec præter votum eveniat: Moderare Spem: Et freno rationis contine. Et **μᾶλλον θέλεις τὸ γινόμενον*, seu potiùs, quod ex præcepto æternæ Sapientiæ, dicis quotidie; re ipsa præsta: ut nempe *velis voluntatem Dei*: Cum hoc tamen monito, ne ista (ut proprio artis ver-
bo-

bo utar) resignatio : ullatenus impediatur, diligentiam, debitæ, & quam officium postulat, actionis.

Ultima Perturbationum *Desperatio*. *Desperatio in vero bono* Vi-
tando in vero bono, semper: in adiapho-
ris, quam diu potest: Potest verò facile, *nulla fit.*
ab animo Deo fidente. Et cur non fidat *In adiapho-
ris ra-*
ei, qui summè potest, scit, vult, & deni-
que promisit homini bonum? Hac basi
firmata providentia, & cura nostri, secu-
ros nos esse jubet: & vetat desperare.
Quod si verò, apertè pateat, nihil spei re-
liquum; tum *se fatopermittat*: & nec irri-
tè repugnet: *nec velit malus pati; pati,*
quod liceat bono. Deposita nempe Spes,
quietum ultra, sed post expletum offici-
um, reddat. Et postquam quæ debuit,
fecit; expectet: excipiatquè, quæ jubea-
tur. Ut verò non decet ejulare; detestari;
se aliosque imprecationibus devovere;
ita Spe abiecta, consciscere sibi mortem,
nefas. Haecenus de Perturbationibus.

Passionum verò regendarum præcep-
ta; *Gaudium* imprimis requirit. Et requi-
rit, etiamsi ex impertito vero bono pro-
veniat. Suavitate enim sua allicit, & avi-
dos sui facit. Haustum verò largiùs, obest:
officitquè. Degustata enim dulcedine
fruitionis, dum se compotem boni homo
putat; ex natura gaudii quiescit: id est: in
quærendo amplius bono subsistit. In hoc
studio

*Desperatio in vero bono nulla fit. In adiapho-
ris ra-*

Nec sit causa exi-

Gaudium etiam in vero bono, modis teneat.

Ne exinde studiū boni tepescat.

Hoc enim saepe fit.

studio autem, dum hîc vivitur, *non progredi
semper; nec proficere; retrocedere, ac defi-
cere est.* Ex defectu autem, delictum &
corruptio. Oritur enim, in animo ante

Fruitio, tempus gaudente, diffusio sui: *complacentia:*
vitadebe- *inconsulta securitas: incuria:* & denique lap-
tur qua *sus.* Itaque plena illa fruitionis dulcedo, dif-
nos ma- ferri debet, in illud tempus, cùm (quod
net. Deus faxit) unicuiquè nostrum dicetur:

Gaudium intra in gaudium Domini tui: & ; gaudi-
Stoicum um tuum nemo tollet à te. Nec imponat
futile. illud Sapientis gaudium: quod hîc intra
nos nasci, ex Nobis oriri, nostræ spontis,
ac continuum esse, Stoici nugabantur: Et
quod stultè definivit Seneca: Elationem
animi, (hæc vitiosa semper) suis bonis
viribusquè, (hæ profectò nullæ) fidentis:

A rebus quantò sapientiùs dixisset diffidentis?
externis Quod si verò hîc, ne internum istud qui-
falsum. dem, & ab animo gaudium, continuum
esse potest, quantò minus erit adventiti-
um illud, & ab externis rebus ortum?
Certè esse nequit. Primùm, quia nixum

Quia non incertis & mutabilibus bonis: deinde, quia
ex bono. nec bonis. Quid enim ista ad animum?
immò si probè examines, contra animum
sunt: ejus vincla & compedes: & ad ma-
lum illicia. Itaque ex illis, non prodit,
nisi inanis lætitiæ exultatio: effusa & bre-
vis: Vitanda sapienti. Quæ Ciceroni est,
Vitan- voluptas immoderata animi, sine ratione
dum
itaque,

gesti-

gestiens, opinione præsentis boni. Jure ergo, risum reputes errorem: & gaudio fallaci, dum hîc vivis, dic, quid imponis, quid illudis, quid decipis? Præterit figura huius mundi. Ibi fixa sint corda nostra, ubi vera sunt gaudia.

Dolor, & vix admittit temperamentum: *Dolor non omnis fugiendus.*
& non adeo requirit: prout docûere, qui *Bonus est*
in hac vita, apatheiam nescio quam, som- *pœnitentia.*
niarunt. Primò enim, si in verè malum, *pœnitentia.*
id est in peccatum, incidisti; dolere, ac
tristari, bonum. Hæc enim, (inquit A-
postolus,) secundùm Deum tristitia, pœ-
nitentiam, in salutem stabilem operatur.
Deinde, si dolor sit, in pœnam culpæ; *Et pœna.*
bonus itidem: & hic potiùs, dum minor,
& non ex merito dependitur; expetendus.
Sed præter has causas pœnitentiæ, & pœ-
næ, proprium vitæ huius est, dolere.
Quippe extra Patriam sumus: quippe in *Vitamor-*
labore, impetimur à Dæmone: impedi- *tali pro-*
mur à carne: & mundo: quippe exerce- *prius.*
mur variè: ut mereamur. Statuit autem
Deus, testandæ bonitatis suæ, gloriam:
quam olim paravit: non donum tantùm
esse; sed etiam mercedem. Et mirâ benigni-
tate, velut debere Nobis quidpiam,
voluit. Hæc verò, quamtulacunque (fas
fit dicere) obligatio, doloris tolerantia,
quam gratia confert, ut plurimum com-
paratur. Meritò igitur, sancta ἀσκήτρια illa, *contem-*
alter- *platrix.*

alterutrum, aut mori, aut pati peroptabat. Atque ideo, dolor ex his, quas dixi, causis ortus; bonus: adeo non vitandus, fugiendusquè. At ille, qui ob mala externa provenit, coërceri debet. Dolemus autem ejusmodi malis: aut propriis, aut alienis: (quanquam profectò & his quoque privato respectu.) In malis alienis, miseratio est: quam rejecere Stoici: velut vitium (inquit Lipsius:) pusilli animi, collabentis alieno malo: vel, ut Cicero; ægritudinem animi, ex alterius rebus adversis. At non rejicit Christi Schola: quæ rigorem omnem aspernatur: mansuetamquè ac teneram requirit pietatem. Hæc verò, si proximo opitulari aliter nequit; saltem condolet: & compatitur: cum modo tamen. Et ad testimonium tantum, pronæ in auxilium, & beneficentiam, mentis. In malis autem propriis; cum molles sint mortalium animi; firmandi tantò magis, ne eos nimium frangat, abjiciatquè dolor. Remedia roboris parandi, & constantiæ erunt. Primum: cogitare mutationes necessarias esse. Idque à rebus ipsis: quas indies experimur, suapte corrumpi: & interire. Nempe, hæc est lex mundi; ut quædam in illo desinant; quo alia orientur. Et nasci in illo vocatur, incipere esse aliud, quàm quod fuit ante. Porrò, si producerentur semper nova, seu
natu-

Ob externa coërcendus. In malis alienis commiseratio est.

Ejus modus & ratio. Doloris proprii.

Remedium primum: mutationis necessitas.

naturâ, seu Arte, & nihil periret; non caperet orbis molem rerum. His verò de causis, si necessaria mutatio; necessaria erunt, & quæ ad illam ducunt. Velut, si homines decedere, & mori, opus; Opus erit eorum, quæ morti famulantur: nempe morbis: peste: bello: tyrannide.

Si verò hæc necessaria; ergo ferenda: id- *Ideo non*
què libenter. Nam necessitatis non aliud *agere fe-*
effugium est; quàm velle, quod ipsa co- *renda.*

git. Alterum doloris remedium; cogita- *Alterum:*
re: hæc quæ vocantur vulgè mala, reve- *falsò quæ-*
ra non esse: idquè à ratione, quam strict- *dam mala*
im, dum metum coërcui, dixi. Tertium: *vocari.*

non modò non esse mala; sed etiam sæpè *Tertium:*
bona: & utilia. Et bona, primùm origine: *bona esse*
nempe à Deo: Bona etiam fine: nempe *Autore*
exercendi, castigandi, puniendi. *Deo, Et*
fine.

enim ista, malorum externorum, seu cala-
mitatum immissio, aut Bonos exercet: aut *Exercen-*
lapsos castigat: aut improbos punit. Exerci- *di,*

tium bonorum, necessarium: primò, ut per illud, firmetur eorum animus. Nam, quemadmodum, si Nautam te esse velis; per tempestates doceâre; si Militem, per pericula; ita si verè virum; per afflictiones. Non enim alia, ad robur via. Necessarium deinde, ad experimentum. Ut nempe, quantum profeceris; periculum facias. Postremò, necessarium ad exemplum: ut tuâ tolerantia, aliis præeas.

Castigan- Castigatio etiam bona. Et juvat; seu sit
di. flagelli loco; cùm peccavimus: seu freni;
ne peccemus. Pæna denique bona: quæ
tollit, quod castigatio non correxit. De-
cet verò justum Deum: expedit generi
Puniendi. humano: cujus Societas stare nequit, ma-
litiâ impunitâ. His fere rationibus, pul-
Philoso- chrè equidem, sed φιλοσοφικῶς fatis, Lipsi-
phicè. us, dolorem non tam cohibuit, quàm
sustulit. Cohibendus autem, temperan-
Non prer- dusquè tantùm est. Impatibiles enim nos
sus dolori esse; nec est Conditionis Mortalium: nec
contrani- Divinæ voluntatis. Et, qui sensum malo-
zendum. rum, non fatentur; mente obduratâ, &
pervicaci, velut in certamen, provocant
Deum: qui solâ, sed mansutâ, domitâ pa-
tientiâ vincitur; i. e. placatur. Et provocant
Frustra tamen frustra; Nam scit ille, telum hoc
enim, mærorum, ita torquere; ut quidquid fa-
cum sit à cias; tangi illo, indequè pati, ac dolere,
Deo. sit necesse. Animum enim ipsum, & pe-
tit: & ferit: cuius exultatio, cùm sit,
prout dixi, infalubris; mæror sæpè pro-
Ideoque ficuus est. Beati ergo, qui lugent, & pa-
sæpè pro- tiuntur patienter. Non ut malefici; sed
ficuus propter Deum. Hic character bonorum
est. In tentationem & dolorem ergo, si
incideritis; beati: quia merces copiosâ: &
non sunt dignæ passiones huius temporis,
ad futuram gloriam, quæ nos manet.